

ООНЬУОХХА!

Николаевтар дьизэ кэргэнтэн

7 күннээх оҕону сахалыы

тылынан иитиигэ гайд

Күндү аабааччыбыт!

«Ооньюохха!» диэн онлайн бырайыакпытын хас биирдии төрөппүккэ туһалаах буолуо диэн эрэнэбит.

Билинни кэмгэ оҕолорбут үксүлэрэ гаджетка күнү быһа олороллор, ол кистэлэнг буолбатах. Тиһэбэр харах мөлтүүр, ситимнээх сахалыы ыраас сангалара кэһиллэр.

Элбэх оҕолоох ыал буоларбытынан, кэнчээри ыччаттарбытын хайдах сайыннарабыт, ону тэнгэ сайынгы кэми туһалаахтык хайдах атаарабыт диэн сыалтан 7 күннээх оҕону сахалыы төрүт тылбытынан иитиигэ «Ооньюохха!» гайд онгоруон, туһалаабын бэйэбит дьэ кэргэнтэн бигэргэтэн, киэнг эйгэбэ төрөппүттэргэ көмө буоллун диэн сурукка тиһэн таһаардыбыт.

Гайд сүрүн сыала: оҕону сахалыы төрүт тылынан иити;

Соруктар: оҕо ооньюур сатабылын сайыннарыы; оҕо сахалыы сангарар тылын саппааһын байытыы; оҕо уонна төрөппүт истинг сыһыаннарын бөбүргөтүү.

Манна 7 күн иһигэр оҕону кытта тугу ооньюохха сөбүн, тугунан дьарыктанан күннээби олохпутун атаарыахха сөбүн билиэххит. Элбэх араас өс хоһооннору, таабырыннары уонна рецептери билиэххит.

Ону таһынан, бэйэбит авторскай остуол ооньюубутун бэриллибит QR-коду баттаангыт матырыйааллары ылыаххыт.

Николаевтар дьэ кэргэн,

Чурапчы с.

Иһинээбитэ

1. Оонньоу “Туустаах тиэстэнэн онгоһук”
2. Оонньоу “Минньигэс сибэккилэр”
3. Оонньоу “Айылба уонна мин”
4. Хамсанылаах оонньоу
5. Остуол оонньоута
6. Аппликация
7. Остуоруйата аах

1 күн - оонньуу «Туустаах тиэстэнэн онгоһук»

Сыала: туустаах тиэстэнэн туттарга, онгоһук онгорорго үөрэнии.
Соруктар: мелкай моториканы, өйү, толкуйдуур дьобуру сайыннарыы, бэйэ илиинэн онгорорго үөрэнии.

Туустаах тиэстэттэн дьарык нөнгүө оҕо сангарар, айар дьобура, мелкай моториката сайдар, тарбахчааннара имигэс буолаллар.

Туустаах тиэстэ рецебэ:

- Бурдук 1,5 ст;
- Туус 1 ст;
- Уу 125 мл.

Ас туттуллар краситель эбэтэр гуашь

Туустаах бурдугу холбуубут, онтон уубутун кутабыт уонна мэһийэбит.

Онтон хас да быһыыга араарабыт уонна сөбүлүүр өгнөрбүт кутан өгнөөх тиэстэлэри бэлэмниибит. Краситель суох буоллаҕына тиэстэ бэйэтинэн бүгүүрэ онгорон хатаран баран кырааскалыахха сөп.

Бэлэм онгоһуллубут бүгүүрэни хос температуратыгар биир күн хатарыахха сөп.

Биһиги сүрүн дьарыкпыт тыа хаһаайыстыбатын иитии буолар, ол эбэтэр ынах, сылгы иитэн сибииһэй этинэн, үрүг аһынан аһаан олоробут.

Дьэ кыылларын онгоро-онгоро таабырынна таайын:

Хонууга күүлэйдиир,
Күөх оту кэбийэр,
Үрүг ас арааһын,
Биһигини күндүлүүр.
(Ынах)

Сыспай сиэллээх,
Түөрт түөрэм туйахтаах,
Сылбырҕа сырыылаах,
Бар дьонго туһалаах.
(Ат)

2 күн - Ооньюу «Минньигэс сибэккилэр»

Бүгүн биһиги минньигэс сибэкки онгоруохпут ол эбэтэр капкейк. Бастаан тиэстэтин онгоруохпут онтон кириэмнн. Уонна сибэкки быьыылаах гына киэргэтиэхпит.

Капкейк рецепта олус боростуой хас биирдии ийэ оҕотунаан онгоруон сөп.

Бурдук – 120 гр;

Саахар – 100 гр;

Сымыыт – 3 уст;

Ынах арыыта – 100 гр

Разрыхлитель – 1 ч. нь

Какао – 2 ч.нь.

Кириэмнэ:

33%-наах холбуйуу сүөгэй (сливки) – 300 мл

Творожный сыыр – 150 гр

Саахар – 72 гр.

Астыырбытыгар:

Капкейка аналлаах кытаанах кумааҕы (усиленная капсула)

Кириэмнэ аналлаах насадка

Кондитерскай мөһөөччүк.

Кондитерскай краситель.

Бастаан сымыыты саахары кытта миксеринэн эриттэрэбит, көбдөркөй буолуор диэри. Онтон сымнаҕас арыыбытын кутабыт, миксеринэн эриттэрэбит. Салбыы разрыхлительаах бурдукпутун уонна какаобутун кыралаан эбэбит, биир масса буолуор диэри лопатканнан булкуйаыт.

Эрдэ 180 кыраадыска диэри сылытыллыбыт духопкаҕа 25 мүнүүтэ буһара уурабыт.

Кириэммитигэр бастаан саахары кытта сыырбытын сымнаҕас буолуор диэри эриттэрэбин. Онтон сүөгэйбитин кутабыт уонна биир масса буолуор диэри эриттэрэбит.

Оҕо баҕатынан хайдах баҕар киэргэтиэххэ сөп.

Минньигэстик аһаан!

3 күн - оонньуу “Айылба уонна мин”

Сыал: Айылбаҕа харыстабыллаахтык сыһыаннаһыыга үөрэтии, билиилэрин хангатыы.

Соруктар: Айылбаҕа сылдыһы быраабылаларын билиһиннэри; оҕо билэр – көрөр баҕатын сайыннары; тыл баайын хангатыы; айылбаҕа, харыстанар хамсыыр харамайдарга, үүнээйилэргэ харыстабыллаах сыһыаны иити.

Ыйытыктар (сөп эбэтэр суох диэн хоруйдуулар):

Ойуурга сылдьан маһы алдьатабыт?

Чыычаах уйатын тыытабыт?

Бэйэбит кэннибиттэн бөхпүтүн хомунабыт?

Чыычаах ырыатын истэбит?

Кымырдаҕас уйатын алдьатабыт?

Ойуурга уот оттобут?

Улаханник айдаарбаппыт?

Кыыл оҕотун дьиэбитигэр илдьэ барабыт?

Гербарий онгорорго сүбэлэр:

Биһиэхэ наада буолар: халын кинигэ эбэтэр хаһыат.

Үүнээйини хомуйар кэммит куйаас күн буолуохтаах, ардаҕа суох, сиик куурбутун кэннэ. Сииктээх үүнээйи хатара бытаан уонна харааран хаалыан сөп.

Үүнээйибит сэбирдэхтэрин, сибэккитин көннөрөн, тэнитэн кинигэ быһыгар угабыт эбэтэр хаһыакка уган ыйааһыннаах тэрилинэн баттатабыт. Күлүк салгыннаах сиргэ уурабыт. Сарсынны күнүгэр арыян көрөбүт сиигирбит буоллабына илиһин уларытабыт, бу курдук үүнээйибит хатыар диэри көрөбүт. Гербарий бэлэм буолар.

Сахабыт сиригэр үүнэр үүнээйилэр бары кэриэтэ эмтээхтэр. Ол курдук киһилэ, үөрэ ото, ньээм – ньээм от, тимэх от, чүмэчи от, кытыан, кучу уо.д.а.

Айылбаттан, тулалыыр эйгэбиттэн биһиги инники кэскилбит тутулуктаабын умнумуохха. оҕолорбутугар манник харыстабыллаах өйү-санааны олохсутар туһуттан, кыра эрдэхтэриттэн харыстабыллаах сыһыанна иитиэххэ.

4 күн- Хамсанылаах оонньуу

Сыала: эти-хааны эрчийи, оџо оонньуон баџарар баџатын кѳбүтүү, өбүгэ оонньуутун билиһиннэри.

1. “Кулунчуктар” оонньуу

Туттар тэрил: былаат, тагас сыһа.

Миэстэтэ: бу оонньууну тэлгэһэџэ эбэтэр дьиэ да иһигэр саалаџа оонньоохха сөп.

Оонньуу хаамыта: оонньооччулар бары кутурук онгостоллор, оонньуу саџаланнаџына бэйэ-бэйэлэриттэн кутуруктарын былдьылар, ким кутуруктаах хаалбыт ол кыайар эбэтэр биир эбэтэр икки киһи бөрө буолаллар, тыџа саһаллар. Оџолор бары кулунчук буолаллар, кутурук онгостон баран сүүрэллэр. Ким кутуругун бөрөџө былдьаппыт ол оџо оонньууттан тахсар.

2. «Сылаас сымалаџа үктэннэри»

Туттар тэрил: сурааһын ойбон эбэтэр обруч.

Миэстэтэ: бу оонньууну тэлгэһэџэ эбэтэр дьиэ да иһигэр саалаџа оонньоохха сөп.

Оонньуу хаамыта: Оонньуур сир ортотугар сымала ойбоно диэн, кырдык ойбон саџа сурааһыны тардаллар. Оонньооччулар илиилэриттэн сиэттиһэн ойбону тула тураллар уонна бэйэ бэйэлэрин үтүрүйсэн, тардан ойбонго үктэннэрэ сатылар. Сымалаџа үктэммиттэр оонньууттан туоруулар, үктэммэккэ соџотоџун ордубут кыайар.

3. Тобук тардыһыта

Туттар тэрил: икки олоппос

Миэстэтэ: таһырдыа эбэтэр дьиэ иһигэр оонньоохха сөп.

Оонньуу хаамыта: Оонньуу ытааччы дьиэ ортотугар икки олоппоһу утарыта туруорар. Икки күрэхтэһэр киһи ол олоппосторго уун-утары олорон, тобуктарын ыга кыпчыйахтаахтар. Бу олорон иккиэн илиилэрин кэннилэригэр сис туттуохтаахтар. Иккис киһи туох баар күүһүнэн тобуктарын икки ағы араара сатыахтаах.

Өскөтүн кини утарылаһааччытын тобуктарын икки ардынан киһи сутуруга батар буолбут буоллаџына, кини кыайылааџынан тахсар. Оонньуу ытааччы биир кыайыыны киниэхэ биэрэр уонна аны тобуктарын уларыта тутан күрэхтэһэллэригэр соруйар. Ол аата иккис киһи кыпчыйахтаах, бастагы киһи кыайдаџына, оонньуу ытааччы хайалара бииринэн ордук кыайар диэри салгыы күрэхтэһиннэрэр.

5 күн - Остуол ооньюута (авторскай)

Анала: ЯАССР 100 сылыгар аналлаах ооньюу; Республика төрүт омуртарын култураларын, олохторун-дьаһахтарын, үгэстэрин билиһиннэри; Оҕо доҕотторун кытта алтыһар, сэхэргэхэр дьобурун сайыннары;

Туттуллар матырыяал: Ооньюур хонуу, фишкалар, ахсааннаах кубик, аптаах куомпас;

Быһаары:

Бастагы хаамар киһи кубигы быраҕар, онтон куомпас эргитэн ханнык омур туһунан ыйытык кэлэрин быһаарабыт. Сорудаҕы толордобуна хас хаамы тубэспитинэн хаамар, утары оонньооччу фишкатын оннугар бэйэтин фишкатын уларытар. Сорудаҕы толорботуна хаампат, иккис оонньооччу ооньюуну салҕыыр. Ким аан бастаан бэйэтин фишкатынан төкүнүгү толорбут ол кыайар.

Ыйытыылар:

Долганнар:

Долганнар ордук таҕастарыгар туттар өҥнөрө? (*араас өҥнөр*)

Хоту сиригэр халлаанга киэһээ тахсар айылҕа көстүүтэ? (*дьүкээбил*)

Таба тугу сирий? (*лабыкта –муох*)

Юкагирдар:

Юкагирдар олорор дьиэлэрин аата? (*чуум*)

Хотугу норуоттар хайдах сиргэ олороллоруй? (*туундара*)

Юкагир омур тугунан ордук айанныыллары? (*салааскалаах ыттарынан*)

Сүрүн дьарыктара тугуй? (*балыктааһын*)

Чукчалар:

Чукча омургун сүрүн аһа? (*буспут эт*)

Тоҕо хотугу норуоттар көһө сылдыллары? (*табалары аһатаары*)

Олорор дьиэлэрин аата? (*Яранга*)

Эбэнкилэр:

Хотугу норуоттар саамай сүгүрүйэр кыыллара. (*таба*)

Хотугу норуоттар сүрүн бырааһынньыктара? (*бакалдак-күнү көрсүү*)

Эбээннэр:

Эбээн норуотун биир музыкальнай инструменын ааттаа. (*кокчин*)

Эбээн норуотун бырааһынньыга? (*Таба күнэ*)

Эбээн норуотун үгкүүтун аата? (*һээдьэ*)

Сахалар:

Саха итэҕэлинэн хас дойду баарый? (*З:үөһээ, орто, аллараа*)

Сахалар бырааһынньыктара. (*ыһыах*)

Сахалыы музыкальнай инструмент. (*хомус, кырыымпа, күпсүр*)

Ханнык кыылы ытыктыыллары. (*сылгы, эһэ, суор*)

Саха норуотун түмэр үгкүү. (*оһуохай*)

Үрүҥ астары ааттаталаа. (*күөрчэх, сүөгэй, кымыс, о.д.а...*)

Нууччалар:

Нуучча омургун биир музыкальнай инструменын ааттаа. (*балалайка*)

Нуучча омургун ооньюура хаста араастаах, бэйэ бэйэтигэр киирэр. (*матрешка*)

Нуучча норуотун сүрүн астарын ааттаа: (*блины, килиэп, борщ*)

6 күн - «Тарбахчааннар үлэлиллэр» оонньуу

Үлэ сүрүн сыала: Айар-тутар дьобурун сайыннарыы, кэрэни кэрэхсииргэ, харыстыырга иитии, үлэбэ бабалаах буолуутун ситиһии.

Соруга: Кыптыыйынан, килиэйинэн туттарга үөрэтии, тарбахтарын илии үлэтин сайыннарыы.

Сабалаабыт үлэтин тиһэбэр тиэрдэргэ иитии

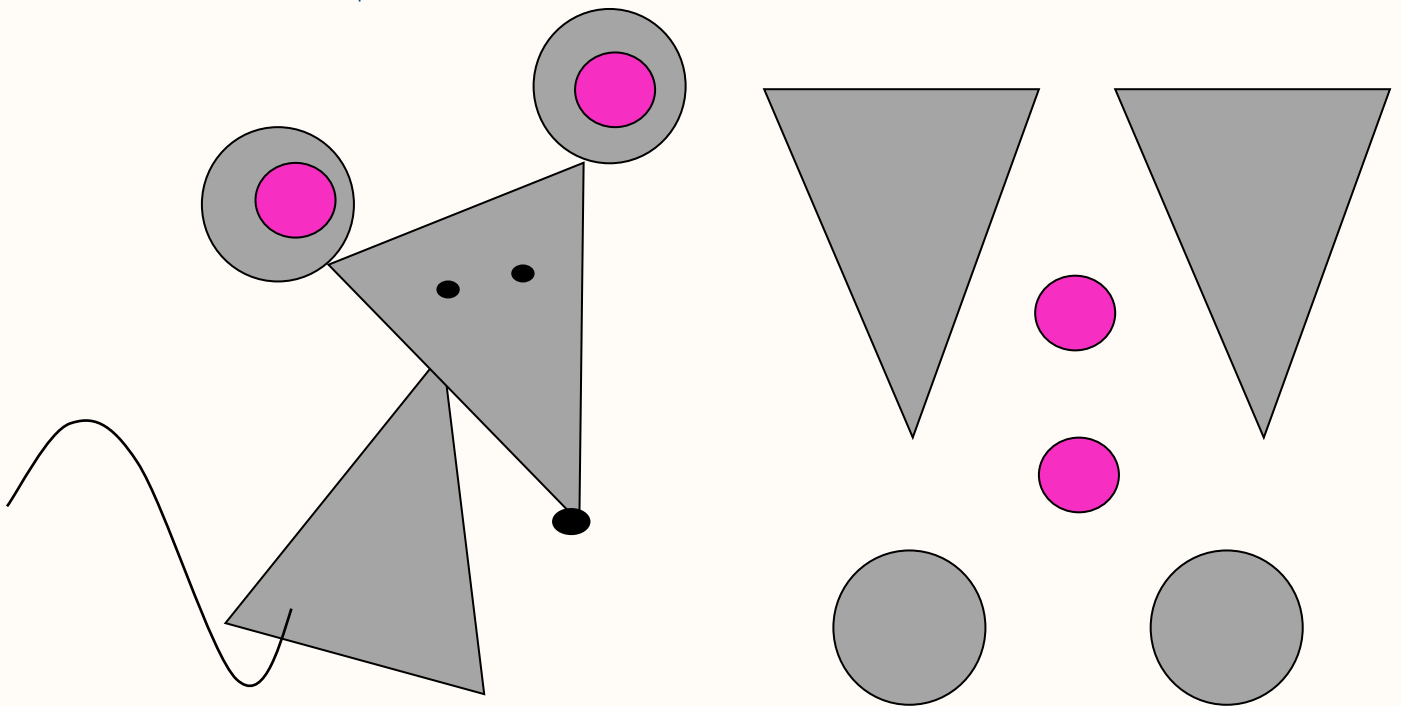
Онгорон таһаарбыт онгоһугуттан астыныыны, дуоһуйууну ыларын ситиһии.

Туттуллар матырыяал: Кыптыый, килиэй, хортуон эбэтэр А4.

Аппликация нөнгүө оҕо айар, кэпсэтэр дьобура, мелкай моториката сайдар, тарбахчааннара имигэс буолаллар.

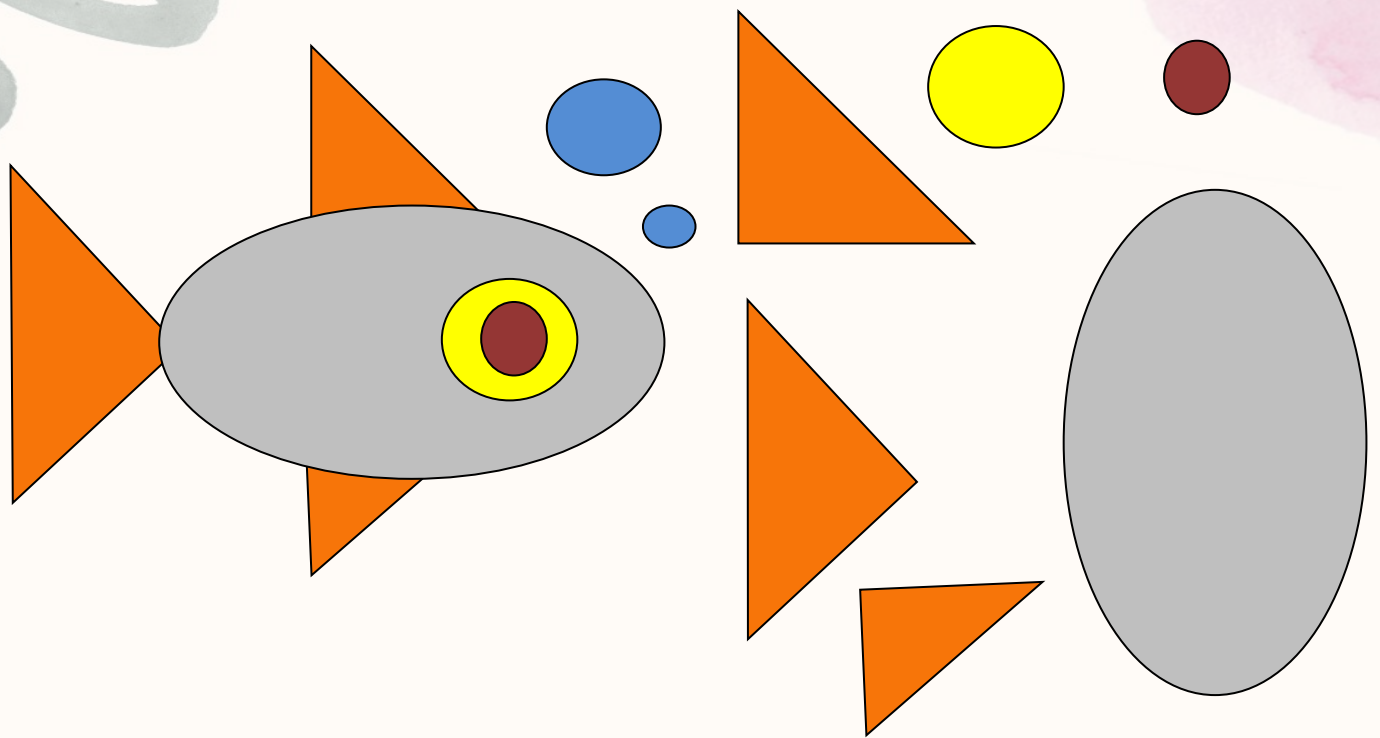
Быһыылары кырыан онор

Ханнык геометрическэй быһыылары туттубуттары, хайдах өгнөөхтөрүй? аатталаа, бэйэн араас геометрическэй быһыылары туттангыгн тугу оноруон этэй? холонон көр.

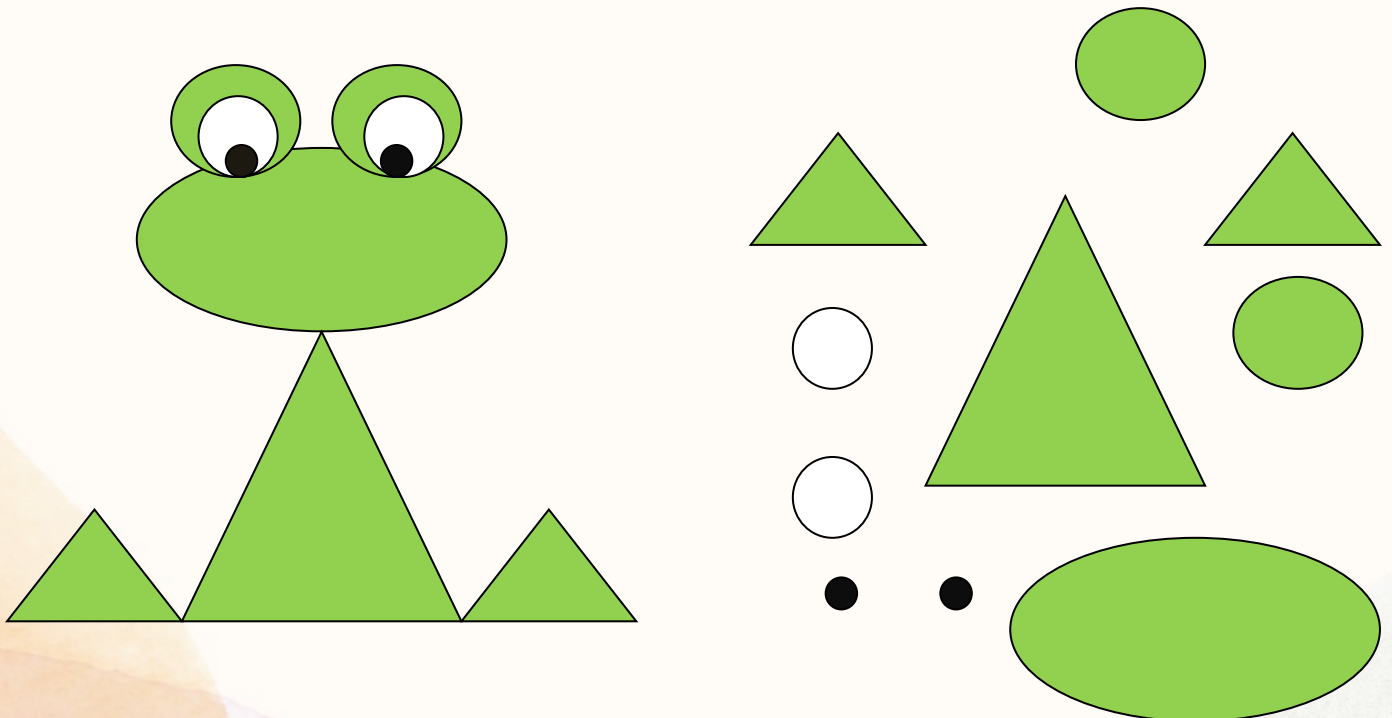
- Огоруон иннинэ толкуйдаа, быһыан иннинэ кээмэйдээ.
- Олоруохтаабар онгорор ордук.

6 күн - «Тарбахчааннар үлэлиллэр» оонньуу

- Балык уу дирингин, киһи күн уотун батыһар.

- Сир быйангнаах, киһи сатабыллаах.

- Баҕа бэйэтин бадараанын хайгыыр.

- Алдьатар дөбөн – онгорор уустук.

7 күн - Остуоруйата аах

“Үтүө санааннан салайтаран – үтүөнү онор”

ҮТҮӨ САНААЛААХ КУОБАХ

Арай биирдэ кутуйах дьэдьэнни барбыт. Олус ыраах сиргэ баран элбээх элбэх, бөдөҥ дьэдьэннэри булбут. Кутуйах барахсан хаһан да бачча элбэх дьэдьэни көрбөтөх буолан аралдьыйан мунан хаалбыт. Хайа да диэки барарын билбэккэ, сылайан хонууга олорунан кэбиспит. Ол олоодобуна тиит үрдүттэн тиинг түспүт.

- Хайа, доҕоор, хайыы олоробуун? – диэбит тиинг.

- Мин дьыэбэр барыахтаах этим да бу дьэдьэнни сылдьан мунан хааллым . Оҕолорум барахсаттар кэтэһэн эрдэхтэрэ буолуо. Бабаалыста миэхэ көмөлөһүөн дуо?

- Эйиигин ол алааска диэри атаарыахпын сөп, ол эрэн эн дьэдьэнин аңаарын манньалыыр буоллаххына.

- Оо, аҕыйах дьэдьэннээх тиийдэхпинэ ытыыр буоллахтара дии оҕолорум.

Тиинг манньата суох көмөлөһүөн баҕарбакка барбыт.

Кутуйах олуһун хомобут, ыксаабыт уонна манан тахсыахпын сөп диэн тыа устун бара тубут. Баран истэҕинэ утары куобаҕы көрсө түспүт. Кутуйах бэйэтин кыһалҕатын кэпсээбит.

- Куобах, мин оҕолорбор олус ыксыыбын, дьыэм суолун буларга бука диэн көмөлөс эрэ.

- Мин бу тыаны олус учугэйдик билэбин, манна куруук сир астыыбын, – диэбит куобах.

Ити курдук, кутуйах оҕолоругар куобах көмөтүнэн этэнгэ дьыэтигэр толору дьэдьэннээх тиийбит.

Кутуйах үөрүүтүттэн:

- Куобах, көмөн иһин улахан махтал буолуохтун, мин эйиэхэ бу дьэдьэммиттэн бэрсэбин, - диэт дьэдьэнин утары ууммут.

- Ээ, суох, кутуйах. Миэхэ бэйэбэр сир аһым элбэх уонна мин манья иһин сирдээбэтэҕим,- диэн баран куобах дьыэтин диэки ойо турбут.

Ыйытыктар:

Ханнык кыыл кутуйахха көмөлөспөтөбүй? Тоҕо?

Үтүө санаа диэн тугуй?

Бу остуоруйаны уруһуйдаа.